

ЗАКОНОДАВЧІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ДОБРОЧЕСНІСТЬ»

Гаврилук Л. В.

*кандидат юридичних наук, старший дослідник,
провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
проблем правового та організаційного забезпечення діяльності
Міністерства Державного науково-дослідного інституту МВС України
м. Київ, Україна*

Міжнародні організації в різний час рекомендували впровадження перевірки на доброчесність як дієвого антикорупційного інструменту. Відповідно до статі 5 Конвенції ООН проти корупції від 30 жовтня 2003 р. кожна держава-учасниця, згідно з основоположними принципами своєї правової системи розробляє й здійснює або проводить ефективну скоординовану політику протидії корупції, яка сприяє участі суспільства і яка відображає принципи правопорядку, належного управління державними справами й державним майном, чесності й невідкупності, прозорості й відповідальності. Прагне періодично проводити оцінку відповідних правових інструментів й адміністративних заходів з метою визначення їхньої адекватності з точки зору запобігання корупції та боротьби з нею [1].

В Засадах державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014-2017 роки, що затверджені Законом України від 14.10.2014 № 1699-VII було визначено, що істотно зміцнити резистентність публічної служби проявам корупції, а також довіру до неї з боку громадян можуть перевірки на доброчесність, які повинні проводитися з метою забезпечення професійної невідкупності, запобігання корупції серед публічних службовців, перевірки дотримання ними своїх посадових обов'язків, етичних стандартів поведінки, виявлення, оцінки та усунення чинників, що призводять до корупції. Порядок проведення яких слід визначити законом [2].

Практична значимість досліджуваної тематики вбачається у необхідності удосконалення механізму здійснення контролю за дотриманням правил доброчесності особами, уповноваженими на виконання функцій держави.

Аналізуючи вітчизняні нормативно-правові акти в яких зустрічається термін «доброчесність» хочемо відмітити наступне:

1. В Законі України «Про запобігання корупції» від 14.10.2014 № 1700-VII (далі – Закон України «Про запобігання корупції») в ст. 1 «Визначення термінів» відсутнє визначення поняття «доброчесність». Проте в законі дане поняття згадується як:

– критерій відповідності посаді Голови Національного агентства з питань запобігання корупції(далі – Національне агентство);

– як вид перевірки працівників Національного агентства, яку проводить підрозділ внутрішнього контролю в порядку, визначеному Головою Національного агентства.

2. Відповідно до п. 5) ч. 1 ст. 4 Закону України «Про державну службу» від 10.12.2015 № 889-VIII одним із принципів державної служби є «добросесність».

В Кодексі етичної поведінки працівників Національного агентства з питань запобігання корупції, яке затверджено Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.05.2019 № 1382 «добросесність» також визначено як один із принципів, яким під час виконання своїх службових повноважень зобов'язані керуватися працівники Національного агентства.

3. Працівники Національного бюро та ДБР при призначені на посади у ці установи відповідно повідомляються про можливість проведення щодо них перевірки на добросесність (абз. 2 п. 3 ч. 2 ст. 13 Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» від 14.10.2014 № 1698-VIII; ч. 2 ст. 15 Закону України «Про Державне бюро розслідувань» від 12.11.2015 № 794-VIII).

4. Прокурор зобов'язаний щорічно проходити таємну перевірку добросесності (п. 5 ст. 19 Закону України «Про прокуратуру» від 14.10.2014 № 1697-VII (далі – Закон України «Про прокуратуру»)) відповідно до Порядку проведення таємної перевірки добросесності прокурорів в органах прокуратури України, який затверджено Наказом Генеральної прокуратури України 16.06.2016 № 205.

5. Як *критерій відповідності суддівській посаді* визначається *добросесність* (ст. 127; п. 4 ч. 16¹ Розділу XV Перехідні положення Конституції України[3]; ч. 1 ст. 69; п. 1 ч. 19 ст. 79; п. 3 ч. 2 ст. 83 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.07.2016 № 1402-VIII[4]).

6. *Добросесність, як принцип організації роботи з повідомленнями про корупцію* визначається – діяльність працівників органів Державної податкової служби, що базується на виконанні службових обов'язків відповідно до вимог законів України, правил етичної поведінки [5].

7. В Законі України «Про освіту» від 05.09.2017 № 2145-VIII, *академічна добросесність* віднесена до засад державної політики у сфері освіти та принципів освітньої діяльності. Зокрема згідно зі ст. 42 зазначеного закону «академічна добросесність» – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання

та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

Таким чином в нормах вітчизняного законодавства термін «добročесність» широко використовується у *формі юридичної термінології* як: вид перевірки; один із принципів діяльності державних службовців, та працівників правоохоронних органів; критерій відповідності посаді; принцип організації роботи з повідомленнями; принцип освітньої діяльності; діяльність працівників, що базується на виконанні службових обов'язків відповідно до вимог законів України та правил етичної поведінки.

Водночас законодавець не надав в цих законодавчих актах визначення понять «добročесність» та «перевірка на добročесність». Слід зазначити, що використання законодавчих дефініцій – це один із основних технічних прийомів, який забезпечує дотримання принципу правової визначеності та полегшує засвоєння тексту закону. Відповідно значення законодавчих дефініцій в тому, що за їх допомогою виключається двозначність. Проте на сьогодні феномен «добročесність» перебуває на етапі формування поняття, принципів, закономірностей розвитку, формування критеріїв забезпечення та критеріїв оцінювання добročесності. Що для правозастосовної практики є неприпустимим. Так як відсутні чіткі критерії, якими визначаються: яка підстава для оцінки, визначення або класифікація чогось; мірило [6], за якими визначається який працівник добročесний, а який ні.

Взагалі категорію «добročесність» слід віднести до фундаментальних категорій науки етики, яка відображає суб'єктивну форму моралі й означає результат виявлення в поведінці осіб, уповноважених на виконання функцій держави певних стійких моральних якостей. Тобто «добročесність» можна розглядати як спосіб, форму поведінкової діяльності при здійсненні ними своїх повноважень [7, с. 40].

Література:

1. Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції. *Відомості Верховної Ради України*. 2007. № 49. Ст. 2048.

2. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14.10. 2014 № 1699-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 46. Ст. 2047.

3. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 15.06.2021).

4. Про судоустрій і статус суддів: Закону України від 2 червня 2016 року № 1402-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text> (дата звернення: 15.06.2021).

5. Методичні рекомендації з питань прийняття та розгляду повідомлень про корупцію в органах Державної податкової служби, затверджено наказом Державної податкової служби України від 03.09.2020 № 468.

6. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. Т. Бусел. К. ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.

7. Сорокіна Н. Г. Добросесність як необхідний морально-етичний складник діяльності публічного службовця. *Національний юридический журнал: теорія и практика*. URL: <http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2017/5/8.pdf> (дата звернення: 12.12.2020).

8. Про державну службу: Закон від 10 грудня 2015 року № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/889-19> (дата звернення: 01.11.2019).

9. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.

СПЕЦІАЛЬНІ ВЧЕНІ ЗВАННЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ ЕЛЕМЕНТ СЛУЖБОВОЇ КАР'ЄРИ В НАЦІОНАЛЬНІЙ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Ганжа О. О.

кандидат юридичних наук,

доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності

факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ

м. Харків, Україна

Риженко І. М.

кандидат технічних наук, доцент,

член-кореспондент Академії адміністративно-правових наук,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Міжнародного економіко-гуманітарного університету

імені академіка Степана Дем'янчука

м. Рівне, Україна

Спеціальні звання притаманні мілітаризованим організаціям, трудова діяльність яких пов'язана із виконанням особливо важливих державних функцій, а також наявністю жорсткої ієрархії працівників, штат котрих будується за принципом єдиноначальності. Наприклад,